

всички удобства на културния животъ. А какъ живѣятъ милионитѣ селяни? Нѣматъ пштища; ако има нѣйде, лоши сж. Нѣматъ училища. Дето има, бедни, първоначални сж. Болници малко, — нѣма де да се лѣкуватъ. . . Какво даваме ние на народа? Мислимъ ли ние за него? Наистина, народнитѣ маси сж груби, лениви, пияни и зли. Жестоки сж и безчестни. Често пшти живѣятъ като добитѣци. Но нима за това сж виновни народнитѣ маси? Това е тѣхно нещастие. Вината тукъ е наша. Наше е престѣплението. И тукъ престѣплението не е само едно. Десетки сж нашитѣ престѣпления.

— Ние сме доби́ли образование. Чрезъ образованието сме получили права, наредили сме се на разни служби и . . . сме заспали. Всѣкой образованъ човѣкъ, какъвто и да бжде той, — лѣкарь, сждия, офицеръ, инженеръ, адвокатъ, свещеникъ или чиновникъ, е живъ фенеръ, а всѣки фенеръ, дето и да бжде поставенъ — всѣкжде трѣбва да свѣти. . .

Не по-добре е билъ посрещнатъ Рачински и отъ селянитѣ. Презъ стотини години селянитѣ друго не виждали — само ги презирали, мамили, ползували се отъ тѣхъ и тѣхния трудъ. И тѣ изгубили вѣра въ хората. На всѣки новъ човѣкъ гледали подозрително. Въ душата си били завистливи и злобни, външно лѣстливи и низкопоклонни. Дългогодишното робуване и унижение похабило, обезобразило народната душа. Всички се стараели да измаматъ, за да не бждатъ измамени. И когато селянитѣ се научили, че Рачински иде при тѣхъ за учителъ, дълбоко се замислили.

— Какво ли значи това? Какъвъ ли капанъ имъ се крои? . .

Тѣй, неразбранъ отъ всички, самъ, съ вѣра въ себе си и въ своето дѣло, Рачински дошълъ въ село и станалъ учителъ.

Рачински започва да учи децата. Учи ги по своему. Учи ги съ думи и примѣръ. Увлеча ги, омайва ги. Малкитѣ очички пламтѣли. Малкитѣ лица ставали прекрасни. Следъ единъ чудесенъ урокъ едно момиченце се разплакало.

— Какво ти е, мило дете? запиталъ го Рачински. Защо плачешъ?

— Много ми е добре. Сладко ми е на душата! прошепнало то. . .

Заредили се дълги трудови дни. Минали години. Рачински ималъ много неприятности, глупави и безсмислени спънки. Отправяни му били много груби, тежки оскърбления отъ страна на неприятелитѣ на просвѣщението. Рачински понасялъ всичко съ твърдостъ. Радостта отъ работата му била сто пшти по-голяма отъ всички неприятности. Той билъ извънредно щастливъ. Той билъ много доволенъ, като гледалъ, какъ бързо и силно се развиватъ неговитѣ ученици, какъ богато и хубаво се разцвѣтватъ неговитѣ живи цвѣтя.

Децата отначало дохождали въ училището като нѣкои подплашени звѣрчета. Говорѣли несвързано, съ мжка. Занимавалъ